

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

OBLICZE

◆ ◆ ◆
O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

„Czy zechcesz, niby jaskółka chybka, | Oblicze tylko wód muskać, | Czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka, Cały dzień ze mną się pluskać?”. To oczywiście fragment „Świtezianki” Adama Mickiewicza, ilustrujący piękne, poetyckie użycie słowa OBLICZE.

Zanim funkcję nazwy przedniej części głowy człowieka przejęła forma TWARZ, pełniły ją – pospół – rzeczowniki OBLICZE i LICO (w dawniejszej postaci: LICE). W takim znaczeniu słowa te były notowane już od XIV w. Można było oglądać kogoś OBLICZE w OBLICZE (czyli stając z nim twarzą w twarz, ale również mniej dosłownie – blisko, bezpośrednio), można też było znać kogoś Z OBLICZA, czyli z widzenia. Słowo OBLICZE, w prasłowiańszczyźnie *obličьje, to rzeczownik utworzony od wyrażenia przyimkowego *obъ lice jako (zapewne) części dłuższego: *licemъ obъ lice, czyli „licem w lico”, a więc ‘twarzą w twarz’ (bo kiedy stajemy z kimś twarzą w twarz, to mamy przed sobą jego OBLICZE).

OBLICZE zyskało w staropolszczyźnie nowe znaczenia ‘wygląd, forma, kształt, wzór’, dało też podstawę nowym słowom: czasownikowi OBLICZYĆ w znaczeniu ‘stwierdzić coś naocznie’ (czyli stając przed tym własnym obliczem), np. obliczyć rany, jakie odnieśli własni żołnierze; obliczyć kopce graniczne (zobaczyć, czy są i ile ich jest), a także przymiotnikowi OBLICZNY ‘obecny osobiście, dokonany osobiście’. Oba słowa przetrwały jednak zaledwie do początków XVII w.